

Sinji konj zoper črne luknje zapiranja

Marco Cavallo je konj. Ime mu je Marko, piše pa se bržkone Konj. Konj Marko ali Marko Konj.

Je zelo velik konj. Štiri metre visok. Lahko bil košarkar. Visok je, da lahko z višine gleda na svet, ga bolje vidi, vidi kaj se dogaja na njem. O tem potem pripoveduje okoli. Visok je tudi, da ga takoj opazimo, ko prihaja na obisk.

Opazimo ga tudi, ker je plav, moder, sinji. Ni veliko takih konj. A modra je njegova naravna barva. Barva norosti. Odstopa od sivine, prigovarja rdeči in se z njo meša v zeleno. Prikrije ga le v sinjini morja, modrini neba. V plavi brezmejnosti človeškega upanja in hrepenenja.

Ima uporno držo. Trdno in izzivalno stoji na štirih nogah – »ne boste nas premaknili«. In vendar se premika. Galopira na koleščkih – kot otroška igrača, ki se premika v otroški domišljiji, potuje po svetu in vzbuja domišljijo ljudi, ki hočejo biti svobodni.

Ima široko odprta usta. Se hkrati smeji, rezgeče in nam govori.

Smeji se, saj mu je uspelo ukaniti svojo (konjsko) usodo, pobegniti smrti, pretentati gospodarja.

Rezgeče od veselja, veselja, da je vedno med ljudmi, da ga imajo radi, da spoštujejo in da ima svoje ime.

Smeji se razuzdano, saj uzde ne rabi več. Jo je snel in jo dal v muzej.

Govori nam o tem, kaj morajo živali preživeti, da jih imamo za tovariše, prijatelje, da postanejo človeške.

Pove nam tudi, kako lahko postanemo konji mi, ki sicer hodimo le po dveh nogah.

Pove nam, da delati ni greh, če le kaj naredimo zase in za druge. A tudi, da je delo absurd, saj delamo zato, da bomo počivali; in da je delo nesmisel, ko delamo zato, da drugi počiva in se pri tem bogati.

S špičastimi ušesi dobro posluša. Ušesa obrača k tistim, ki jih sicer ne slišimo. Lovi preslišane besede, ki jih razumejo le modri. Te besede zarezgeče nam, ki smo zanje gluhi. Je trmast mikrofoni, ojačevalec in pretvornik v enem. Zato rad potuje.

Kot vsak konj in človek je večni nomad. Išče svojo pašo, išče ljudi, s katerimi lahko potuje, ki ga imajo radi in ki bi radi, tako kot on, kaj naredili.

A Marko ni izmišljen. V velikanski norišnici pri sv. Ivanu, je res obstajal konj, ki so ga tako poimenovali. V tistih časih je bila konjska usoda garanje, konje so uporabljali za delo, tlako, ne kot danes za zabavo, za šport. Po obširnem, a zaprtem kompleksu bolnišnice je prevažal, kar je moralo iti z enega konca na drugi – perilo, hrano, pomije, kurjavo, pohištvo, redko ljudi. Bil je, čeprav živo bitje, le del bolnišničnega inventarja, zgolj orodje, ki ga, ko ga izrabiš, zavržeš. Konjska garaška usoda se konča pri konjedercu. Tako bi tudi odsluženi Marko končal v klavnici, v konjskih klobasah, paštetah.

Pa se to ni zgodilo. Medtem ko je bil star konj za upravo le delovno sredstvo, ki ga je treba odpisati in zanj dobiti od klavnice vsaj nekaj denarja, je bil za bolnike tovariš, nekdo, ki je delal le za hrano in streho nad glavo, ki je bil tako kot oni, le neka stvar, lastnina ustanove. Za njih je bil predvsem živo bitje, človek, s katerim so se le lahko pogovarjali, ki jih je s pametnimi očesi razumeval, ki je zastrigel z ušesi, ko so mu zaupali kaj pomembnega, lahko so mu povedali stvari, ki jih osebju, pa tudi drugim ljudem, niso mogli.

Ko so zvedeli, da bo šel v zakol, so se temu uprli. Na mestne oblasti so naslovili peticijo. V njej so zatrjevali, da je Marko, kot zaslužen delavec, upravičen do upokojitve (ne do zakola). Da je celo svoje življenje delal (»kot konj«), bil koristen, za svoje delo spoštovan, med pacienti in osebjem priljubljen, jim zelo drag. Ponudili so tudi, ob vsej svoji revščini, da zberejo denar, ki bi ga klavnica izplačala.

To je bilo v času, ko se je bolnišnica v Trstu že spreminjala (1972), v času, ko so bolniki prenehali biti pacienti, postali so gosti, uporabniki, z državljanskimi pravicami – tudi s pravico, da se uprejo konjederstvu. Pravzaprav je bilo to, da so se postavili za Marka, prijazno koristno bitje, ki so ga odpisali in bili pripravljeni zavreči, zaklati, med njihovimi prvimi državljanskimi dejanji, nasprotovanje brezčutnemu ravnanju ustanove – v Markov bran so postali to, čemu rečemo »politični subjekt«. Mestne oblasti so tej prošnji, zahtevi ugodile, namesto konja so ustanovi dodelili kamiončin, konja pa zaupali v vseživljenjsko oskrbo stanovalcem.

Kmalu zatem so na območju bolnišnice, ki se je tedaj korenito spreminjala, odprli ustvarjalni atelje. V njem so med prvimi stvarmi ustvarili monumentalno podobo Marka. Prav ta naj bi simboliziral človečnost (oz. konjskost) podviga osvoboditve norosti in norcev, bil je simbol zavrženosti ljudi, ki jih tako označimo, bil pa naj bi tudi »trojanski konj«, saj bi v trebuhu skrival in prenašal izraz izkušnje zapiranja, hrepenenje po svobodi, človeške želje in sanje. To naj bi sporočala tudi modrina, v katero so ga odeli (morda tudi kot odmev na surrealistično umetniško skupino »Der Blaue Reiter« (plavi jezdec), ki je razstavljala v Nemčiji v začetku 20. stoletja).

Bil naj bi tudi premični spomenik, instalacija, ki bi jo ob zapuščanju zaprtega prostora ustanove, peljali s seboj oz. ki bi jih popeljal v svobodo. A ko so to hoteli storiti, se je na splošno frustracijo vseh sodelujočih izkazalo, da je konj prevelik za vrata v zidu okoli bolnišnice. Da bi le šel v mesto, so morali zid prebiti – tako je Marko tudi zares bil prebojna sila, ki je prečila razliko med »zunaj in znotraj«, osnovnega določila takšne institucije.

Od takrat kot obrnjeni kentaver, na plečih ljudi, ki jim je mar in ki jim da misliti, potuje po svetu, opozarja na krivico zapiranja, zbira ljudske in konjske želje, jih sporoča tistim, ki so zaradi svoje vzvišenosti naglušni, se smeji bogovom in s kopiti tepta prst, da na njej laže obstanemo, ko vstanemo.

Zato SREČNO POT po Sloveniji, deželi kentavrov, ki jih je treba obrniti na glavo!